

دانشکده‌ی ادبیات و علوم انسانی

دکتر علی شریعتی

پایان نامه کارشناسی ارشد

گروه آموزشی تاریخ

گرایش ایران باستان

بررسی لشکرگشی خسپارش به یونان

با تکیه بر نقد محتوای تاریخی فیلم سید

استاد راهنما

دکتر سیروس نصراله زاده

استاد مشاور

دکتر محمد تقی ایمانپور

نگارش

مریم علیفتحآبادی

بهار ۱۳۹۰

به نام خدا

پیش کش به

تمام اساتید و دانشجویان آزاد اندیش ایرانی، به خصوص دو تن از اساتیدم در گروه تاریخ دانشگاه فردوسی مشهد

جناب آقای جمشید قشنگ و جناب آقای دکتر جواد عباسی

سپاسگزاری

از استاد راهنمایم جناب آقای دکتر سیروس نصراله زاده و استاد مشاورم دکتر محمد تقی ایمانپور که با راهنمایی های ارزنده ایشان، من را در انجام هر چه بهتر این کار، یاری دادند.

از استاد ارجمندم جناب آقای جمشید قشنگ-سرو کوچک- که همواره یاریگر دانشجویان خود و من به عنوان یکی از دانشجویان کوچک شان بوده‌اند..

از جناب آقای دکتر علی یحیایی که در ترجمه ی متنهای انگلیسی و اصلاح پایان نامه، اینجانب را یاری کرده‌ند.

از مادر عزیزم به دلیل همراهی هایشان.

و نیز، دوستانم آقای حسین زنگنه ، خانم کبری نودهی که علاوه بر کمک، همواره مشوق من در انجام این کار بوده‌اند.

سپاسگزارم

چکیده

خشیارشای اول پس از تثبیت قدرت خود و در ادامه‌ی سیاست پدرش - داریوش بزرگ - در جهت تصرف سرزمینهای بیشتر به یونان لشکرکشی کرد. هر چند که وی موفق شد با گذشتن از تنگهی ترموپیل تا آتن پیش برود و این شهر را برای مدتی کوتاه به تصرف در آورد، اما عدم موفقیت نیروهای وی در سایر جبههها، به ناکامی هخامنشیان در رسیدن به برخی از هدفهای این لشکرکشی، منجر شد. این عدم موفقیت کامل پارسیان در مقابل یونانیان بعدها سبب ایجاد نمایشنامهها و افسانههایی در یونان و هم چنین ساختن فیلمی تحت عنوان «سیصد» در سال - های اخیر در آمریکا، گردیده است. با توجه به عدم تطبیق محتوای فیلم سیصد با واقعتهای تاریخی، در این پژوهش تلاش شده است تا ضمن شرح لشکرکشی خشیارشای اول به یونان، به بررسی و نقد فیلم سیصد از نظر عدم تطبیق محتوای تاریخی آن با واقعتهای تاریخی بر اساس منابع و تحقیقات تاریخی، پرداخته شود.

کلید واژه: ایران هخامنشی، یونان باستان، خشیارشای اول، جنگ های ایران و یونان، فیلم سیصد.

مقدمه..... ۱۰

فصل اول: بررسی اجمالی رابطهی شاهنشاهی هخامنشی و یونان باستان به جز دوره‌ی پادشاهی

خشیارشای اول

تجارت ایران هخامنشی با یونان باستان ۲۰

روابط فرهنگی ایران هخامنشی با یونان باستان ۲۱

روابط سیاسی-نظامی ایران هخامنشی با یونان باستان ۲۳

-تاسیس شاهنشاهی هخامنشیان و اولین برخورد آنان با یونانیان باستان..... _

-سرزمین یونان و مهاجرنشینهای یونانی آسیای صغیر ۲۴

-دلایل شروع جنگ بین ایران هخامنشی و یونان باستان در زمان داریوش بزرگ..... ۲۷

-الف) رانده شدن هیپاس (Hippias) از آتن..... _

-ب) قیام بر ضد هخامنشیان..... 28

-لشکرکشی به یونان: مردونیه پارسی و داتیس مادی..... ۳۰

-جنگ ماراتن..... ۳۱

-اتحادیهی دلوس..... ۳۳

-جنگهای پلوپونزی..... ۳۴

فصل دوم: نبردهای ایران و یونان در دوره‌ی خشیارشای اول

- نگاهی به اسناد و مدارک ۳۷
- لشکرکشی خشیارشای اول به یونان 44
- دلایل حمله خشیارشای اول به یونان.....-
- ورود لشکریان هخامنشی به خاک اروپا..... 45
- نبرد ترموپیل 47
- نبرد آرتمیزیوم 50
- نبرد سالامیس 52
- نبرد پلاته 58
- نبرد میکال 60
- دلایل عدم موفقیت هخامنشیان..... 62

فصل سوم: نقش رسانه‌ها در دنیای امروزی: سینما

- رسانه 65
- سینما: تاریخچه، کارآیی، اهمیت و اثرگذاری..... 66
- سینمای آمریکا 68
- سینما در ایران..... 69
- معرفی فیلم سیصد..... 70
- چگونگی تولید فیلم 71
- خلاصهی فیلم 72

انگیزه‌های ساخت فیلم 73

-انگیزه‌های اقتصادی.....

-انگیزه‌های سیاسی.....

نگاهی به نقدهای فیلم 83

فصل چهارم: نقد و بررسی محتوایی تاریخی فیلم سیصد

الف) هخامنشیان آزادگی یا بردگی..... 92

-طبقات پیش از هخامنشیان.....

-طبقات در دوره‌ی هخامنشیان..... 93

طبقات در یونان باستان 96

ب) زندگی و چهره‌ی خشیارشای اول در منابع تاریخی 100

-تولد تا ولیعهدی.....

-شروع پادشاهی 102

-سیاست دینی..... 103

-زندگی خصوصی..... 104

-ویژگیهای ظاهری: آرایش و پوشش 105

-خشیارشای اول: ویژگیهای اخلاقی 110

-مرگ خشیارشا..... 111

پ) بررسی ساختار سپاه هخامنشی با تکیه بر سپاه خشیارشای اول.....

-بررسی اجمالی وضع سپاه در ایران پیش از دوره‌ی هخامنشیان..... 112

- جنگاوران نزد ایلامیان..... ۱۱۳
- جنگجویان در دین زرتشتی..... ۱۱۳
- جنگاوران نزد مادها.....
- بررسی اجمالی وضع سپاه در دوره‌ی هخامنشیان..... ۱۱۴
- ساختار سپاه.....
- دریانوردی و کشتی رانی..... ۱۱۷
- تعداد سپاهیان خشیارشا..... ۱۲۰
- پوشش و سلاح اقوام حاضر در سپاه خشیارشای اول..... ۱۲۳
- پوشش و سلاح پیادگان هخامنشی..... ۱۲۴
- سواره نظام هخامنشی..... ۱۲۸
- فرماندهان سپاه خشیارشای اول..... ۱۳۰
- بررسی تاکتیک‌های جنگی ایران هخامنشی در جنگ با یونانیان..... ۱۳۱
- جغرافیای سرزمین یونان.....
- فراهم کردن تدارکات برای جنگ..... ۱۳۲
- سایر تاکتیک‌های پارسیان در جنگ با یونانیان..... ۱۳۶
- نیروی نظامی یونان و تسلیحات یونان..... ۱۳۹
- ت (مقایسه‌ی زن ایرانی در منابع و تحقیقات تاریخی با فیلم سیصد..... ۱۴۱
- زنان در ایران پیش از دوره‌ی هخامنشی.....
- زنان در ایران دوره‌ی هخامنشیان..... ۱۴۲

- ۱۴۴.....زنان اصول پهلوانی را می-آموختند.....
- دختر ایرانی، آزادهترین دختر مشرق زمین..... _
- ۱۴۵-حضور زنان در مسایل اجتماعی و اقتصادی.....
- ۱۴۶.....-نفوذ و قدرت سیاسی زنان.....
- مسأله‌ی همجنس-گرایی..... _
- پوشش زنان..... _
- ۱۴۸.....زنان یونان با تکیه بر زنان آتن و اسپارت.....
- زنان آموزون..... _
- ۱۴۹.....-زنان مینوسی.....
- زنان اسپارت..... _
- ۱۵۰.....-فعالیت-های اجتماعی زنان در یونان باستان.....
- ۱۵۱.....-مسایل اخلاقی در آتن و اسپارت.....
- پوشش زنان یونان باستان..... _
- ۱۵۲.....نتیجه گیری.....
- ۱۵۴.....کتابنامه.....

مقدمه

نگارنده به دلیل علاقه‌های به دوره هخامنشیان داشته، کتابهای زیادی در رابطه با این دوره مطالعه کرده است. ساخت و نمایش فیلم سیصد که به نظر می‌رسد، منطبق بر واقعیات تاریخی نمی‌باشد، باعث گردید که توجه نگارنده به موضوع جنگهای ایران و یونان در دوره هخامنشیان جلب شود و موضوع لشکرکشی خشایارشاى اول به یونان با نگاه انتقادی به فیلم سیصد را به عنوان پایان نامه کارشناسی ارشد انتخاب کند.

در تاریخ جنگهای مختلفی رخ داده که بعضی از این جنگها مانند جنگ ایران و یونان در دوره خشایارشاى اول هخامنشی جزو مهم ترین حوادث تاریخی بوده است. پس از گسترش مرزهای ایران دوره هخامنشی تا دریای مدیترانه و دریای سیاه، هخامنشیان با یونانیان همسایه شدند. پس از آن برخوردهای نظامی متعددی بین آنها رخ داد. پس از لشکرکشی ناموفق ایران در زمان داریوش بزرگ به یونان، فرزند او - خشایارشاى اول - سیاست پدر را در حمله به یونان ادامه داد، که این امر منجر به چند جنگ نظامی بین ایران و یونان شد. تاکنون در مورد این رویدادهای نظامی، خصوصاً جنگ ترموپیل، بحثهای مختلفی انجام گرفته است.

در این پژوهش تلاش بر آن بوده است تا ضمن بررسی لشکرکشی خشایارشاى اول به یونان، ساختار سپاه هخامنشی، سازمان و تاکتیکهای نظامی، ابزار و پوششهای آنان، تعداد سپاهیان هخامنشی، چهره‌ی خشایارشاى اول در روایت یونانیان از او و نیز محتوای تاریخی فیلم سیصد، بررسی شود.

اهمیت انتخاب این موضوع از یک سو به علت بررسی صحت و سقم روایت جنگ های ایران و یونان در دروهی هخامنشیان است که توسط مورخان یونانی نوشته شده و از سوی دیگر بررسی محتوای تاریخی فیلم سیصد است که در سال ۲۰۰۷ م. در مورد یکی از این جنگها یعنی ترموپیل (Thermopylae) ساخته شده

است. از آن جا که این فیلم در سطح وسیع توزیع شده و تماشاگران زیادی را به خود جلب کرد و نیز اهمیت زیادی که سینما به عنوان یک رسانه و تاثیر آن در ذهن مخاطبانش دارد بررسی این موضوع دارای اهمیت زیادی است.

فرضیه‌ها در انجام این کار عبارتند از:

- ۱- گسترش مرزهای ایران و همسایه شدن با یونانیان، نقش یونانیان در تحریک شهرهای یونانی نشین آسیای صغیر و سیاست کشورگشایی هخامنشیان منجر به وقوع جنگ‌هایی بین ایران و یونان از جمله ترموپیل شد.
 - ۲- برخلاف آنچه در فیلم سیصد به تصویر کشیده شده، تعداد سپاهیان پارسی، آرایش، ساختار و تاکتیک‌های نظامی آنان از نظمی منطقی برخوردار بوده‌است.
 - ۳- واقعه ترموپیل آن گونه که در فیلم سیصد به تصویر کشیده شده است، منطبق بر واقعیت تاریخی نمیباشد.
- تقریباً در تمام منابع و تحقیقات تاریخ ایران باستان به بررسی جنگ‌های ایران و یونان به عنوان یکی از حوادث با اهمیت در تاریخ باستان پرداخته شده است. در کتاب‌های امپراتوری هخامنشی از اومستد، تاریخ امپراتوری هخامنشیان (از کوروش تا اسکندر) از بریان، تاریخ سیاسی هخامنشی از داندامايف، لشکرکشی خشایارشاى اول از هیگنت و همین‌طور پژوهشگران ایرانی نظیر مرحوم پیرنیا در کتاب ایران قدیم یا تاریخ مختصر ایران تا انقراض سلاسانیان به این مساله پرداخته شده است. اما تاکنون بررسی این جنگ‌ها به همراه نقد محتوای تاریخی فیلم سیصد انجام نشده است. اگران این فیلم، در ایران واکنشهای مختلفی را ایجاد نموده و بسیاری از اساتید تاریخ در سخنرانیهای متعددی به نقد محتوایی تاریخی این فیلم پرداخته‌اند. یک کتاب نیز با عنوان سیصد ضد سیصد توسط صادق حیدری نیا در سال ۱۳۸۷ ه.ش در نقد محتوای تاریخی این فیلم نوشته شده است، اما شاید به دلیل تحریفات تاریخی متعددی که در این فیلم انجام شده از یک سو و از سوی دیگر این که تعداد زیادی از اساتید تاریخ بر این عقیده‌اند که بررسی محتوایی تاریخی فیلم مذکور کار تاریخی محسوب نمیشود! تاکنون به شکل منسجم به انجام این کار پرداخته نشده است. برخی نیز بر این عقیده بوده‌اند که این فیلم ارزش بررسی ندارد و نگارنده را از انتخاب این موضوع برای پایان نامه بر حذر داشته‌اند. اما نگارنده با توجه به تاریخی بودن و در عین حال جدید دانستن موضوع مذکور و اهمیت رسانه‌های جمعی و از جمله سینما در عصر حاضر، این موضوع را برای پایان نامهی خود برگزیده است.

- برای انجام و رسیدن به اهداف این پژوهش ابتدا در فصل اول به بررسی اجمالی رابطهی ایران هخامنشی با یونان باستان جزء دوره‌ی خشایارشاى اول در سه مبحث رابطه تجاری، فرهنگی و سیاسی-نظامی پرداخته شده است، تا دانسته شود که ایران و یونان باستان در عرصه‌های مختلف با یکدیگر دارای رابطه بوده‌اند و در عرصه‌های مختلف، اثرات زیادی بر یکدیگر گذاشته‌اند.

در فصل دوم ضمن بررسی اسناد و مدارک در مورد جنگهای ایران و یونان، به بررسی دلایل شروع جنگ بین ایران و یونان در دوره‌ی خشیارشای اول، جنگ‌های ترموپیل، آرتیمیزیوم، سلامیس (salamis)، پلاته و میکال (Mycale)، مورد بررسی قرار گرفته و نتیجه‌گیری از این جنگها انجام شده است.

در فصل سوم به بیان اهمیت رسانه‌های جمعی و به خصوص سینما در دنیای امروز پرداخته شده تا دلیل اهمیت توجه به سینما و دیگر رسانه‌های جمعی دانسته شود، بررسی تاریخچه سینما در دو کشور آمریکا و ایران انجام شده تا ابتدا فضای سینمایی کشوری که در آن فیلم سیصد ساخته شده است مشخص گردد و همین طور دانسته شود که کشوری که فیلم سیصد در مورد آن ساخته شده است آیا دارای صنعت سینمای هست یا خیر؟ و اگر دارای این صنعت است آیا فیلمی در مورد تاریخ باستانی خود ساخته و یا برای پاسخ به فیلم سیصد فیلمی را تولید کرده است یا خیر. در پایان این فصل انگیزه‌های ساخت فیلم سیصد و نقدهای مختلفی که در مورد آن بیان شده، ذکر شده است.

در فصل چهارم به نقد و بررسی محتوایی تاریخی فیلم سیصد در چهار محور:

الف) هخامنشیان: بردگی یا آزادی، که در آن ضمن بررسی مقدمه از وضعیت طبقات در ایران پیش از پادشاهان هخامنشی به بررسی طبقات در دوره‌ی هخامنشیان پرداخته شده است و برای مقایسه، بررسی اجمالی از وضعیت طبقات اجتماعی در یونان با تکیه بر دو دولت شهر مهم آن آتن و اسپارت، آورده شده است تا مشخص گردد که کدام یک برده دار بوده اند هخامنشیان و یا یونانیان.

ب) بررسی شخصیت خشیارشای اول، که در این قسمت به بررسی زندگی او از تولد تا مرگ، سیاست دینی، خصوصیات شخصیتی و ظاهری، آرایش و پوشش، مسایل اخلاقی او و مقایسه بین خشیارشای اول در فیلم سیصد و در منابع تاریخی انجام شده است تا مشخص شود که آیا تصویر نمایش داده شده از خشیارشا در فیلم سیصد با واقعیت منطبق است یا خیر؟.

پ) بررسی ساختار سپاه هخامنشی با تکیه بر سپاه خشیارشای اول، که در این قسمت مقدمه ای از وضعیت جنگجویان در ایلام، در دین زرتشتی و در نزد مادها، به وضعیت سپاه در دوره هخامنشیان در قالب ساختار و تعداد سپاهیان هخامنشی، پوشش و سلاح اقوام حاضر در سپاه هخامنشی، تاکتیک‌های جنگی ایران هخامنشی در جنگ با یونانیان و نتیجه گیری پرداخته شده است. سپس به بررسی اجمالی سپاه یونانیان پرداخته شده تا دانسته شود آیا آنان برتری خاصی بر سپاه هخامنشیان داشته اند یا خیر.

ت) مقایسه زن ایرانی در منابع و تحقیقات تاریخی و فیلم سیصد؛ شامل مباحثی مانند وضع زنان در دوره پیش از هخامنشیان، وضعیت اجتماعی، اقتصادی زنان در دوره‌ی هخامنشیان، قدرت سیاسی، مسایل اخلاقی و آرایش و

پوشش و در ضمن بررسی اجمالی همین مطالب در مورد زنان یونان با تکیه بر وضع زنان آتن و اسپارت تا با مقایسه‌ی آنان دانسته گردد که کدام یک وضعیت بهتری را داشته‌اند.

- امپراتوری هخامنشی قلمرو گسترده‌ای داشته است که این گستردگی قلمرو سبب شده تا منابع بر جای مانده از این دوره به زبان‌های مختلف باشد. این امر سبب شده تا استفاده از آنان دشوار گردد. منابع این دوره را می‌توان به چند دسته تقسیم نمود: (۱) معماری شامل، کاخها و تالارها، بناهای تدفین، بناهای مذهبی، که در این کار با توجه به موضوع آن نیازی به استفاده از این دسته از منابع نبوده است، اما لازم به ذکر است که به دلیل حضور معماران یونانی در ایران، شاهد تاثیر معماری یونانی بر معماری ایرانی هستیم؛ (۲) کتیبه‌ها و الواح بر جای مانده از دوران هخامنشیان: این کتیبه‌ها از دیدگاه تاریخی، زبانشناسی و این که همزمان با حوادث مندرج در آنها نوشته شده‌اند، اهمیت زیادی دارند. این کتیبه‌ها به طور مستقیم به لشکر کشی خشایارشا اول به یونان پرداخته اند اما از آنها میتوان به گستردگی قلمرو هخامنشی و اقوام زیر نفوذشان پی برد که در این زمینه مفید می‌باشند. از جمله‌ی آنها کتیبه‌های خشایارشا اول در در تخت جمشید، شوش، الوند، وان و همدان میباشد که در آنها به معرفی اجداد خود، رسیدنش به پادشاهی و سیاست دینش می‌پردازد؛ (۳) سکه‌های باقی مانده از هخامنشیان که در قلمروی یونان کشف شده و نشان از رابطه‌ی تجاری بین ایران هخامنشی و یونان باستان دارد؛ (۴) منابع نوشتاری ایرانی مانند *اوستا- کتاب مقدس زرتشتیان* - که حاوی اطلاعات زیادی در مورد جنگاوران ایرانی، وضعیت طبقات و مانند آن میباشد؛ (۵) گزارش مورخان کلاسیک: بررسی منابع و گزارش‌های مورخان کلاسیک، به ویژه مورخان یونانی و رومی اطلاعات ارزشمندی در زمینه‌ی تاریخ هخامنشیان و به خصوص جنگ‌های ایران و یونان در اختیار خوانندگان قرار میدهند. اما با توجه به این که یونانیان و رومیان همواره چه با ایران هخامنشی و چه با ایران اشکانی و ساسانی، دشمن و در حال جنگ بوده‌اند، باید اطلاعاتی را که آنان ارایه میدهند را با دید انتقادی مورد استفاده قرار داد. در زیر به معرفی مهم‌ترین مورخان یونانی و رومی که در زمینه‌ی هخامنشیان و به خصوص جنگ‌های ایران و یونان کتاب نوشته‌اند، پرداخته میشود.

آشیل: او نمایش نامه نویس مشهور یونانی است که در سال ۵۲۵ پ.م در الئوسیس (Eleusis) متولد شده است. او را پدر تراژدی یونان خوانده‌اند، زیرا آثار بسیار مهمی در این زمینه از او باقی مانده است. تالیفات مهم او عبارتند از: نمایش نامه‌ی ایرانیان، پرومته در بند و آگامنون. او در *نمایش نامه‌ی ایرانیان* به شرح نبرد دریایی سالامیس - بین ایران و یونان - پرداخته و شکست ایرانیان را به نمایش گذاشته است. او در بیان تعداد سپاه ایران، ناوگان و تجهیزات هخامنشی اغراق کرده است و گاه هرودوت هم در اغراق راه او را دنبال کرده است.

هرودوت: او را پدر تاریخ خوانده‌اند و اثر او کهن‌ترین اثر - *تاریخ هرودوت* - در مورد تمدن‌های جهان باستان و به ویژه تاریخ ملت‌های کهن شرق می‌باشد. او از اهالی هالی کارناس (Halicarnass)، یکی از

مستعمرات یونانی در آسیای صغیر، بود که از ۴۸۴ تا ۴۲۵ پ.م میزیسته است. خانواده ی او از اشراف منطقه بوده‌اند و او دارای زندگی مرفه‌ای بوده است اما به دلیل اوضاع نامساعد شهر و برخی مسایل سیاسی ناچار به ترک وطن و سفر به جزیره ی ساموس میشود. او سفرهایی به فنیقیه، سوریه، قبرس، مصر، بخش شمالی کرانه ی دریای سیاه، تراکیه، مقدونیه، بابل و شاید سرزمین ماد و پارس نموده است. او پس از سفرهایش به نگارش آداب و رسوم، سنتها و مراسم دینی اقوام مختلف، در اثر معروفش، پرداخت. او در سال ۴۴۶/۴۴۵ پ.م کتاب خود را در حضور گروهی از بزرگان یونان قرائت کرد، کتاب او مورد توجه ی یونانیان قرار گرفت و مجلس یونان مبلغی به عنوان پاداش به او داد.

امروزه با مقایسه‌ی تاریخ هرودوت با دیگر منابع تاریخ هخامنشی روشن شده است که هرودوت بیش از منابع کتبی در نگارش کتاب خود از منابع شفاهی، بهره برده و گاه کسانی که در مورد هخامنشیان به او اطلاعات داده اند اغلب اطلاعاتشان غرض آلود بوده است. برخی از مورخان او را پدر دروغ _گویان تاریخ، داستان ساز و افسانه پرداز خوانده‌اند و پلوتارک کتابی تحت عنوان غرضورزی هرودوت تالیف نموده است. اما با همه‌ی اینها چون کتاب هرودوت از معدود منابع نوشتاری دوره‌ی هخامنشیان، به خصوص در مورد جنگهای ایران و یونان است، پژوهشگران ناچار از استفاده از آن هستند اما باید آن را با دید انتقادی مورد بررسی قرار دهند.

هرودوت یک نسل بعد از جنگهای ایران و یونان به نوشتن تاریخ خود با محوریت جنگ ایران و یونان در زمان خشایارشا، اول، پرداخته است. او اطلاعات بسیار ارزشمندی در کتاب خود به خواننده ارائه میدهد، اما در عین حال در برخی موارد همچون بیان اعداد در مورد تعداد سپاه هر دو سوی جنگ، ناوگان و کشتیهای آنان راه افراط و تفریط را پیموده و هر جا توانسته به نفع یونانیان قلم رانده است.

کتزیاس (ctesias): او، مورخ و طبیب یونانی و از بستگان بقراط بودهاست که در سده ی پنجم پیش از میلاد در کنید (cnide) واقعه در کاریه-واقع در آسیای صغیر- متولد شد. در سال ۴۱۴ پ.م به اسارت ایرانیان درآمد و مدت هفده سال طبیب معالج پروشات-ملکه‌ی داریوش دوم- و طبیب اردشیر دوم هخامنشی بوده، او در نبرد کوناکسا بین اردشیر دوم و کوروش کوچک شرکت داشته و زخم‌های اردشیر را درمان کرده است. اردشیر دوم گاه برای مذاکره با یونانیان از وجود او استفاده میکرده است. در سال ۳۸۹ پ.م برای انجام ماموریتی از سوی شاهنشاه ایران به اسپارت رفت و پس از آن به میهن خود بازگشت و به نوشتن مشغول شد. کتابهای پرسیکا (perskia) - تاریخ پارس که به قول خودش در نوشتن آن از سالنامه های رسمی ایرانی استفاده کرده است در بیست و چهار جلد - ؛ ایندیکا (indika) - تاریخ هند که در بنا بر ادعای خودش در نوشتن آن از مشاهدات شخصی و اظهارات شفاهی استفاده کرده است - شش جلد کتاب درباره‌ی تاریخ آشور و ماد، هفت جلد کتاب درباره‌ی تاریخ ایران (از کوروش تا خشایارشا) و دنباله ی تاریخ ایران تا ۳۹۸ و نیز کتابهایی درباره‌ی رودها، کوهها و دریانوردی در اطراف آسیا، نوشته است. نوشته‌های او با هرودوت تفاوت‌های زیادی

دارد و او هرودوت را متهم به دروغ‌گویی کرده است. او مدعی است که در هنگام اقامتش در شوش، علاوه بر تحقیقاتی که انجام میداده، به مدارک دولتی نیز دسترسی داشته که از آن‌ها با عنوان دفاتر شاهی نام میبرد. کتابهای او راجع به ایران و هند به دست ما نرسیده است، لیکن مختصری از آن در نوشتههای فوتیوس (Photios)، یکی از روحانیون درجه اول مسیحی، ذکر شده و باقی مانده است.

گزنون: او مورخ، فیلسوف و سردار نظامی یونانی است که در ۴۳۰ پ.م در ارخیا به دنیا آمده است. او از یک خانواده ثروتمند یونانی بوده است. او در جوانی تحت تاثیر سفسطائیان بوده و سپس به شاگردی سقراط در میآید. از لحاظ سیاسی، طرفدار سازمان اشرافی اسپارت بود و در آتن که در آن زمان با اسپارت در حال جنگ بود احساس ناراحتی می‌کرد بنابراین در ۴۰۴ پ.م آتن را ترک کرده و به دربار کوروش کوچک که ساتراپ آسیای صغیر بود رفت. او در لشکرکشی کوروش کوچک در ۴۰۱ پ.م علیه اردشیر دوم شرکت داشته و به دنبال کشته شدن کوروش کوچک در بابل، سپاهیان او سرگردان میشوند، گزنون سرپرستی سپاه را بر عهده گرفته و آنان را با مشکلات زیادی به دریای سیاه می‌رساند. آتنیان همراهی او با کوروش کوچک را خیانت تلقی کرده و او را تبعید کردند. او ناچار به اسپارت رفت و همراه با اسپارتهایا در نبرد کورونه در سال ۳۹۴ پ.م، بر ضد آتنیان شرکت کرد. او بعدها در ملکی که دولت اسپارت در سیلونت برای حق شناسی از خدماتش در اختیار او گذاشته بود، سکونت کرد. او از زمان تبعید تا پایان عمرش به تالیف و تدوین آثار خود پرداخت. مجازات تبعید او در سال ۳۶۷ پ.م لغو شد و او احتمالاً در همین تاریخ به آتن بازگشت.

تالیفات او بیشتر جنبه فلسفی و تربیتی دارد. کتاب *آناباسیس* او که در آن ماجرای بازگشت ده هزار تن از سپاهیان کوروش کوچک از آسیا به اروپا را شرح داده است، به دلیل اطلاعاتی که در مورد اوضاع اجتماعی آن دوره ترسیم میکند و اطلاعات نظامی که ارائه میکند، حائز اهمیت میباشد. او همچنین کتاب *سیروپیدی-تربیت کوروش* - را نوشته که در آن به داستان مانند زندگی کوروش بزرگ پرداخته است. که آن به بیان چگونگی تربیت و آموزش فرزندان ایرانی، پرداخته است و مطالب را بدون نظم تاریخی در کنار هم قرار داده است و منتقدان تاریخ از جمله دیاکونوف، این اثر او را به عنوان یک منبع تاریخی دارای ارزش چندانی نمی‌دانند. نوشتههای دیگری مانند *دربارهی درآمدها*، *جمهوری لاسدمونیها* و *رسالههایی مانند شکار و سوارکاری* نیز دارد.

پلوتارک: مورخ و فیلسوف یونانی متولد خرونه ۴۹/۴۶ م میباشد. او چندی در روم زندگی کرده و در میان سالهای ۱۰۵ تا ۱۱۵ م به نگارش آثار خود پرداخته است. بخشی از آثار پلوتارک به شرح حال نامداران عصر باستان اختصاص دارد که همگی آنان به جز اردشیر دوم هخامنشی یونانی و رومی بوده‌اند. کتاب او با نام *حیات مردن نامی* به فارسی ترجمه شده است. قسمتهایی از کتاب او که در مورد زندگی اردشیر دوم، جنگ کوروش کوچک با اردشیر دوم و بخش مربوط به اسکندر مقدونی، از جهت تاریخ ایران، بیشتر قابل

استفاده است. او اطلاعات زیادی در دربارهی مقررات و رسوم جاری در دربار هخامنشی به دست داده است. او از کتابهای گزنفون و کتزیاس نیز در استفاده کرده است.

استرابون: او جغرافیدان متواد آمازیا در کاپادوکیه در سال ۶۴ پ.م است. او همزمان با دوران اشکانیان می - زیسته، مدتی از عمر خود را در مصر به سر برده است. او کتابی در هفده جلد به نام *خاطرات تاریخی در جغرافی* نوشته است که به دست ما نرسیده است، اما بخشی از کتاب او در مورد جغرافیا باقی مانده است که در آن در مورد آسیا نیز اطلاعاتی یافت میشود.

توسیدید: او مورخ آتنی است که در سال ۴۶۰/۴۷۰ پ.م در الیمونت آتن به دنیا آمده است. او از خاندان اشرافی آتن بوده و در آغاز جنگ های پلوپونزی بین آتن و اسپارت و لشکرکشی دریایی به تراکیه، فرماندهی گروهی از آتینان را بر عهده داشته است. پس از چندی به علت شکست در جنگ، به خیانت متهم و از یونان تبعید شد و نزدیک به بیست سال از عمر خود را در تراکیه و در میان اقوام پلوپونزوس به سر برد. او به نگارش *تاریخ جنگهای پلوپونزی* در هشت جلد کتاب پرداخت، که در جلد هشتم آن به بررسی نقش ایران هخامنشی در جنگ های پلوپونز اشاره کرده است. کتاب او به *تاریخ جنگ پلوپونز* مشهور شده است. او کتابش را بر حسب نظم زمانی و برای اولین بار با روش انتقادی نوشته است. سرانجام در زمان عفو عمومی که اسپارتهای برقرار کردند، او را به آتن فراخواندند و اندکی بعد در آنجا در گذشت. برخی احتمال میدهند که دشمنان سیاسی اش او را به قتل رسانده باشند.

سیسیلی: دیودور سیسیلی، مورخی یونانی است که در حدود ۹۰ پ.م در اژیرون سیسیل متولد شده است. او مقیم روم بود و به مسافرت در اطراف دریای مدیترانه، مصر و دیگر ممالک پرداخت و اسناد و مدارک تاریخی بسیاری گردآوری کرد که اکنون مفقود شده‌اند. تالیف مهم او به نام *کتابخانه تاریخی* اثر عظیمی مشتمل بر چهل جلد بوده که از آغاز تاریخ تا تصرف گل به وسیله ی سزار، قیصر روم، را در برمیگیرد. از این تالیف او حدود پانزده کتاب باقی مانده‌است. در قسمتهای باقی مانده از کتاب او بخشی نیز به تاریخ روابط ایران و یونان و اوضاع مصر و فینیقیه در زمان تسلط هخامنشیان بر آن ها اشاره دارد، هر چند سالهایی که او در کتابش ذکر کرده چندان قابل اعتماد نیست.

۶) منابع یهودی و به ویژه کتاب تورات، که اطلاعاتی در مورد تاریخ هخامنشیان و به ویژه کوروش بزرگ و خشیارشای اول در اختیار قرار میدهد.

۷) منابع بابلی و به ویژه اسناد بایگانی های بابلی، متعلق به دوره هخامنشیان اطلاعاتی در مورد تاریخ هخامنشیان را در خود دارد.

۸) منابع ایلامی و به ویژه الواح گلی تخت جمشید، که اطلاعاتی در مورد کارگران سلطنتی، میزان حقوق آنان و وضعیت زنان کارگر، دارد.

۹) پژوهش‌های معاصر در تاریخ هخامنشی:

الف) پژوهش‌های ایرانی مانند، *تاریخ ایران باستان*، مشیرالدوله؛ *تاریخ ایران باستان (هخامنشی‌ها)*، اردشیر خدادادیان؛ *تمدن هخامنشی*، علی سامی؛ *ایران در عهد باستان*، محمد جواد مشکور؛ *ایران در زمان هخامنشیان*، مرتضی احتشام؛ *ماد و هخامنشی*، یک شاهزاده هخامنشی، جهان‌داری داریوش بزرگ و شاهنشاهان و سنت‌های ایرانی، از علیرضا شهپور شهبازی، هستند. برای قسمت بررسی طبقات کتابهای همچون، *تاریخ تحولات اجتماعی*، مرتضی راوندی؛ *بردگی در جهان*، فرامز احمدی؛ *قسمت تاریخ نظامی*، *از تاریخ نظامی ایران* غلامحسین مقتدر؛ *تاریخ نظامی ایران*، قوزانلو؛ *مبانی و تاریخ اندیشه‌ی نظامی در ایران*، محمد حسین جمشیدی؛ *قسمت زنان از، تصویر زن در فرهنگ ایرانی*، محمد علی جمال زاده، *تاریخ زن*، بنفشه حجازی و مانند آن استفاده شده است.

ب) پژوهش‌های غربی مانند: *تاریخ تمدن*، ویل دورانت؛ *ایران باستان از ۵۵۰ پیش از میلاد تا ۶۵۰ پس از میلاد* و ایرانیان و یونانیان و رومیان نگاهی به داد و ستد فرهنگی میان ایران و یونان، ژوزف ویسهوفر؛ *تاریخ امپراطوری هخامنشی و وحدت سیاسی و تعامل فرهنگی در شاهنشاهی هخامنشی*، پیر بریان؛ *تاریخ کمبریج (قسمت‌های ایلام، ماد و هخامنشیان)*؛ *تاریخ ایران*، بنونیست؛ *زنان هخامنشی و ایران باستان*، ماریا بروسیوس؛ *ایران از آغاز تا اسلام*، گریشمن؛ *تاریخ شاهنشاهی هخامنشی*، اومستد؛ *تاریخ سیاسی هخامنشی و ایران در دوران نخستین پادشاهان هخامنشی*، داندامایف، *از زبان داریوش*، ماری کخ؛ *داریوش و ایرانیان تاریخ فرهنگ و تمدن هخامنشی و شهریارای ایلام*، والتر هینتس، میباشد.

در زمینه‌ی تاریخ یونان اطلاعات از کتابهای مانند، *قوانین افلاطون*، سیاست و اصول حکومت آتن از ارسطو، *یونانیان و پارسیان*، هرمان بنگسون؛ *تاریخ جهان باستان*، دیاکوف؛ *تمدن مغرب زمین*، اشپیل فوگل؛ *تاریخ عمومی ملل شرق و یونان*، آلبر ماله، *تاریخ یونان باستان*، احمد بهمنش؛ *سرزمین و مردم یونان*، جاناکولیس و *تاریخ یونان باستان*، اردشیر خدادادیان، گرفته شده است.

روش انجام این کار، بر اساس روش پژوهش‌های تاریخی بر مبنای استفاده از منابع و پژوهش‌های تاریخی مرتبط بوده است.

از آن جایی که نکات مختلفی در جنگ‌های ایران و یونان در دوره خشایارشا اول وجود دارد که میتواند به تنهایی موضوع یک پایان‌نامه باشد و همچنین بررسی نکات متعدد تاریخی در فیلم *سیصد* برای نقد و بررسی، دامنه کار بسیار گسترده و وسیع گردید. در این جا تلاش شده است تا ابتدا منابع دست اول دوره‌ی هخامنشی

مورد بررسی قرار گیرد و پس از آنان تحقیقات معتبر بهره گرفته شود و سپس برای بررسی پیشینهی مطالب مطرح شده از دوره ایلام و ماد و یا قسمتهایی که نیاز به مقایسه بین ایران و یونان بوده از کتاب های معتبر در این دوره استفاده گردد. برای قسمت نقد فیلم و انگیزه های تولید آن از کتابهایی مانند، *سینما از دیدگاه هنر*، *استتیفنسوس؛ استعمار و ضد استعمار در سینما* ترجمه پرویز شفا؛ *تاریخ سینمای ایران*، جمال امید؛ *ادبیات فیلم*؛ *جایگاه سینما در علوم انسانی*، *جیکنز؛ دانستیها و حقه های سینمای*، *نصیر رضوی؛ تاریخ جامع سینمای ایران*، *کوک؛ مجلهی دنیای تصویر*، مقاله های در مورد نقد فیلم و سایتهای اینترنتی استفاده شده است. اینگونه ملاحظه می گردد که جمع آوری اطلاعات گوناگون در زمانی محدود از مشکلات پیش روی این پایان نامه بوده است

فصل اول :

**بررسی اجمالی رابطه شاهنشاهی هخامنشی و یونان باستان بهجز
دورهی پادشاهی خشایارشاى اول**